The background features a dark blue space-like setting with a grid of white lines. Several globes of the Earth are visible, some in the foreground and some in the background, all appearing to rotate. The text is overlaid on this background.

***Тема 5. Глобалізація
світового господарства
як об'єктивна основа
розвитку міжнародного
бізнесу.***

Globalization

- ▶ 1. Сутність і природа глобалізації.
- ▶ 2. Форми прояву глобалізації та етапи її розвитку.
- ▶ 3. Джерела конкурентоспроможності в глобальній економіці
- ▶ 4. Концепції розвитку глобальної економіки

1. Сутність і природа глобалізації

- ▶ Глобалізація (від фр. global – планетарний, всеосяжний) – всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

```
graph LR; A[ГЛОБАЛІЗАЦІЯ] --> B[Пов'язана із переходом від індустріальної до післяіндустріальної стадії економічного розвитку]; A --> C[Являє собою якісно новий етап поглиблення взаємозв'язків в економічній, політичній, культурній сферах на базі підвищення мобільності капіталу, робочої сили, інформації в масштабі світу.]; A --> D[Втілюється в зростаючій взаємозалежності країн світу у результаті зростаючої інтенсифікації міжнародного руху економічних благ, капіталів, дифузії технологій та т.і.]; A --> E[Потребує сумісних зусиль урядів держав і міжнародних організацій та сумісного регулювання на міжнародному рівні.];
```

Пов'язана із переходом від індустріальної до післяіндустріальної стадії економічного розвитку

Являє собою якісно новий етап поглиблення взаємозв'язків в економічній, політичній, культурній сферах на базі підвищення мобільності капіталу, робочої сили, інформації в масштабі світу.

Втілюється в зростаючій взаємозалежності країн світу у результаті зростаючої інтенсифікації міжнародного руху економічних благ, капіталів, дифузії технологій та т.і.

Потребує сумісних зусиль урядів держав і міжнародних організацій та сумісного регулювання на міжнародному рівні.

У документах ООН приводиться наступне визначення глобалізації:

- ▶ "Глобалізація – це загальний термін, що позначає усе більше складний комплекс трансграничних взаємодій між фізичними особами, підприємствами, інструментами й ринками ... Глобалізація проявляється в розширенні потоків товарів, технологій і фінансових засобів, у неухильному росту й посиленні впливу міжнародних інститутів цивільного суспільства, у розширенні масштабів трансграничних комунікаційних і інформаційних обмінів, приході всього через Інтернет, у трансграничному переносі захворювань і екологічних наслідків, і в усі більшій інтернаціоналізації певних типів злочинної діяльності"

Головними показниками глобалізації компанії є:

- ▶ міжнародне розосередження надходжень від продажів та основних активів;
- ▶ внутрішньофірмова торгівля напівфабрикатами, заготовками та готовою продукцією;
- ▶ внутрішньофірмові потоки технологій.

Головними показниками глобалізації галузі є:

- ▶ співвідношення обсягів зустрічної торгівлі усередині галузі з обсягом світового виробництва;
- ▶ співвідношення зустрічних інвестицій з усім інвестованим у цю галузь капіталом;
- ▶ пропорції прибутків, що отримали конкуруючі компанії галузі у всіх головних регіонах світу;
- ▶ концентрація капіталу, що зростає через активізацію й злиття компаній.

Головні показники, що визначають ступінь інтегрованості економік різних держав у глобальну економіку:

- ▶ співвідношення зовнішньоторгового обороту і ВВП;
- ▶ прямі іноземні інвестиції, які спрямовуються в країну і з країни, та портфельні інвестиції;
- ▶ потік платежів роялті в країну та з країни, що пов'язані з переданням технологій.

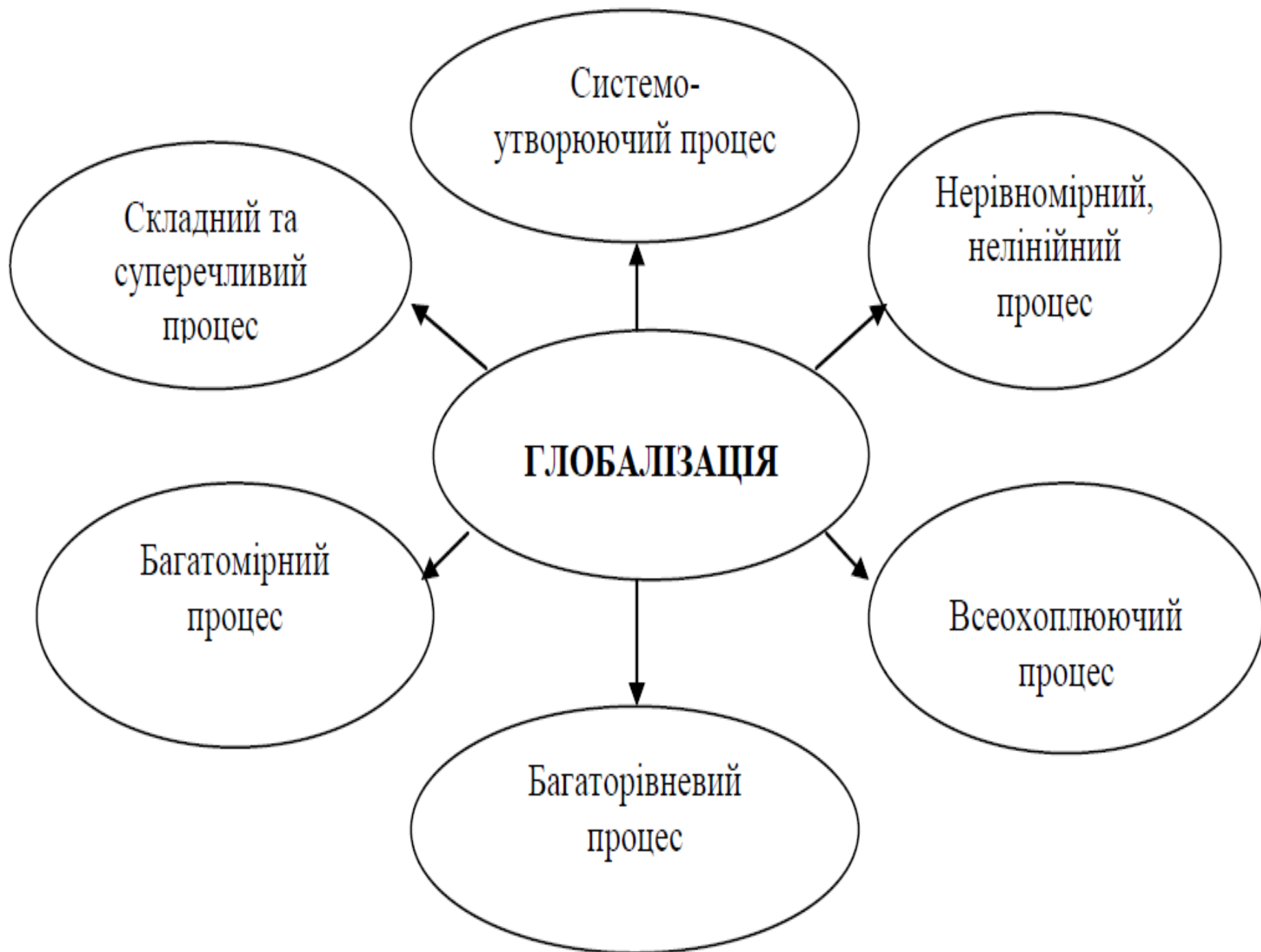

Завдання на практичне заняття:

► KOF Index of Globalization

GENTLEMEN, I HAVE IT.

**Чинники
глобалізації**

Технічні, технологічні:

- науково-технічний прогрес, розвиток нових поколінь транспорту та зв'язку;
- революція в галузі інформаційних та телекомунікаційних технологій;
- виникнення єдиного інформаційного простору та створення можливостей для здійснення операцій в режимі реального часу.

Соціально-економічні:

- поглиблення інтернаціоналізації економіки на базі транс-націоналізації та регіоналізації;
- лібералізація сфери руху товарів та капіталу, розвиток нових фінансових технологій;
- становлення нового гео економічного простору, що базується на між анклавному (між корпоративному) поділі праці;
- індивідуалізація, деконцентрація та диверсифікація виробництва, що базується на новітніх технологічних укладах;
- гео економічні трансформації, що пов'язані із розпадом командно-адміністративної системи господарювання та посиленням ринкової уніфікації сучасного світу.

Політичні:

- взаємопроникнення макроекономічної політики урядів та центральних банків;
- зростаюча орієнтація держав на зовнішні зв'язки;
- геополітичні трансформації, пов'язані із розпадом світової соціалістичної системи.

Культурні, морально-етичні:

- послаблення ролі традицій, соціальних зв'язків та звичаїв;
- зростання мобільності духовно-емоційного спілкування;
- інтернаціоналізація освіти, духовно-культурного простору тощо.

В загальному вигляді до позитивних наслідків

можна віднести:

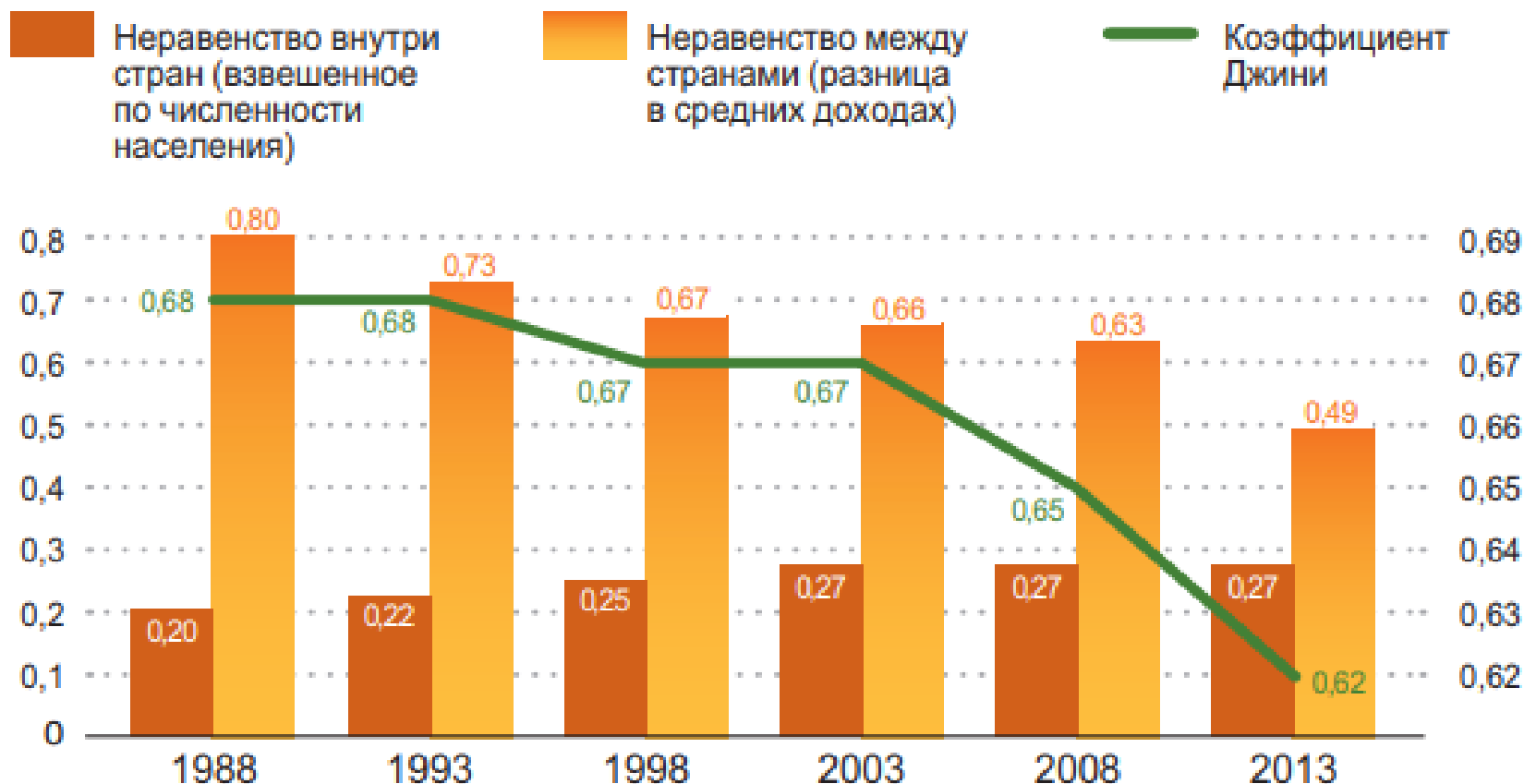
- Поглиблення спеціалізації й міжнародного поділу праці.
- Економія на масштабах виробництва, що потенційно може привести до скорочення витрат і зниженню цін.
- Виграш від вільної торгівлі на взаємовигідній основі, що задовольняє всі сторони.
- Підсилення конкуренції, що стимулює подальший розвиток нових технологій і поширення їх серед країн.
- Може привести до підвищення продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні й поширення передових технологій, а також конкурентного тиску на користь безперервного впровадження інновацій у світовому масштабі.
- Дає країнам можливість мобілізувати значний обсяг фінансових ресурсів, оскільки інвестори можуть використовувати більш широкий фінансовий інструментарій на більшій кількості ринків.
- Створює серйозну основу для рішення загальних проблем людства, у першу чергу, екологічних, що обумовлено об'єднанням зусиль світового співтовариства, консолідацією ресурсів, координацією дій у різних сферах.

Деяким країнам глобалізація пішла на користь:

- Китай. Реформи призвели до небаченого зниження рівня бідності. В період з 1978 по 1989 рік чисельність сільських бідняків скоротилось з 250 до 34 мільйонів.
- Індія. За останні 20 років рівень бідності скоротився вдвічі.
- В'єтнам. Результати досліджень найбідніших сімей свідчать про те, що в 90 роки ХХ століття свої житлові умови покращили 98% членів таких сімей. Уряд провів дослідження сімей на початку проведення реформ та, повернувшись до тих самих сімей через 6 років, з'ясував, що відбулося значне зниження рівня бідності. В людей стало більше продуктів харчування, їх діти відвідували середню школу. Одним з багатьох чинників, що вплинули на успіх реформ в країні, стала лібералізація торгівлі. За десять років рівень бідності в країні вдалося скоротити вдвічі. Внаслідок економічної інтеграції зросли ціни на продукцію бідних фермерів: рис, рибу, горіхи кеш'ю , а також збільшилась кількість робочих місць на фабриках з виготовлення взуття та одягу, де робота оплачувалась значно краще, ніж інша в країні.

Глобальное неравенство снижается...

Источники: Lakner and Milanovic 2016, Milanovic 2016 и World Bank 2016.

Примечание. Высота столбцов указывает уровень глобального неравенства, измеряемый по среднему логарифмическому отклонению. Коэффициент Джини показывает распределение дохода или богатства резидентов страны, где значение 1 (или 100%) выражает максимальное неравенство (правая шкала).

До суперечливих і негативних сторін відносять:

- Переваги глобалізації розподіляються нерівномірно як серед країн світу, так і серед окремих галузей.
- Процеси глобалізації зменшують економічний суверенітет як атрибут влади національних держав і потенціал економічного регулювання відповідних національних урядів, що опиняються в зростаючій залежності від ТНК.
- Глобалізація, істотно ослабивши традиційні національні системи державного регулювання економіки, в той же час не призвела до створення таких міжнародних, а тим більше наднаціональних механізмів регулювання, які заповнювали б пропуск, виниклий в результаті цього.
- Швидке перенесення економічних збоїв і фінансових криз з одних регіонів світу в інші, а при поєднанні ряду вагових негативних чинників – додання їм глобального характеру.
- Розвинуті цивілізації, які вступають в постіндустріальну еру, використали переваги глобалізації, скинувши в країни, що відстають, масове і екологічно шкідливе виробництво.
- Глобалізація, на жаль, стала живильним середовищем для різкого прискорення поширення трансграничної злочинності.
- Також загрозою, яку містить у собі глобалізація, вважається деіндустріалізація економіки, тобто істотне падіння значення обробної промисловості в економіці країни, оскільки глобальна відкритість асоціюється зі зниженням зайнятості в обробних галузях.

Іншим країнам глобалізація не допомогла:

- Багато африканських країн не отримали жодної вигоди від глобалізації. Їх експорт як і раніше полягав в обмеженому переліку основних видів сировини.
- Причини відставання цих країн:
  - неефективність політики, що проводиться
  - нерозвиненість інфраструктури
  - слабкість інститутів
  - корумпованість органів влади
  - несприятливе географічне положення та кліматичні умови

Завдання на практичне заняття:

- ▶ Дискусія про позитивні та негативні наслідки глобалізації

2. Форми прояву глобалізації та етапи її розвитку

- становлення загальнопланетарного науково-інформаційного простору, глобальної інформаційної інфраструктури, мережних інформаційних технологій, світової комунікаційної системи й технологічних макросистем у сфері виробництва, транспорту й зв'язку;
- інтенсифікація міжнародних трансакцій, розвиток електронної комерції, становлення ринків робочої сили, товарів, інформаційних технологій на основі поступового зняття бар'єрів у торгівлі, підписання багатосторонніх торговельних угод і т.п.;
- швидке зростання світового фінансового ринку, що функціонує в режимі реального часу на основі об'єднання ринкових і мережних комп'ютерно-комунікаційних технологій;
- різке збільшення обсягів і швидкості переміщення капіталів; інтенсифікація глобальних фінансових операцій;
- збільшення відкритості й взаємозалежності економік, господарсько-технологічне зближення країн, інтенсифікація регіональних інтеграційних процесів, розвиток міжконтинентальної інтеграції й т.п.;

Форми прояву глобалізації

- становлення єдиного світового виробництва на базі розміщення складових частин виробничо-збутового процесу в різних країнах, інтенсифікації планетарної діяльності глобальних господарських комплексів мультинаціональних компаній, багатопрофільних транснаціональних корпорацій, транснаціональних банків, їхніх об'єднань і т.п.;
- виникнення нових глобальних економічних суб'єктів (транснаціональних корпорацій, регіональних об'єднань, міжнародних організацій, міст-мегаполісів, неурядових організацій, суспільних рухів, світових фінансових центрів, інтеграційних угруповань, союзів видатних особистостей) і нових форм ринкового поведіння;
- міжнародний рух циклічних коливань економіки, біржових, валютних, фінансових криз; зближення процентних ставок, внутрішніх і світових цін і т.п.;
- уніфікація ведення бізнесу, втілення "мережної логіки" взаємин у світовому масштабі, реструктуризація діяльності фірм на основі гнучкого мережного принципу;
- формування нової системи глобального керування; збільшення кількості наднаціональних структур регулювання світового господарства, міжурядових і неурядових міжнародних організацій;
- інформаційно-культурне зближення народів, поширення єдиних стандартів життя, уніфікація смаків, цінностей, універсалізація культури й т.п.;
- формування специфічних інтересів і нових розбіжностей, порушення рівноваги світової екосистеми й загострення глобальних проблем.

Етапи розвитку глобалізації

- ▶ У сучасній науковій літературі виділилися два основних підходи до визначення хронологічних границь глобалізації.
- ▶ Представники першого (широкого) підходу трактують глобалізацію як тривалий історичний процес поетапного формування загальнопланетарної цілісності, що супроводжує весь хід цивілізаційного розвитку та почався приблизно 100 років тому у зв'язку з інтенсифікацією зовнішньоекономічних відносин.
- ▶ Представники другого (більш вузького) підходу розглядають глобалізацію як новітній процес, що почався в ХХ ст. (останньої чверті ХХ ст.) і органічно пов'язаний з більше загальним процесом інтернаціоналізації.

- Перша хвиля глобалізації тривала з 1870 року до початку Першої світової війни. Стимулом у даному випадку були досягнення в транспортній сфері та зниження торгових бар'єрів. В результаті розквіту світової торгівлі частка експорту в обсязі світових доходів подвоїлася і склала 8%.
- Після Другої світової війни спостерігалася друга хвиля глобалізації, яка тривала в період приблизно з 1950 по 1980 рік. Протягом цього періоду стався підйом в економічному розвитку країн-членів Організації економічного співробітництва і розвитку, що стало однією з причин торговельного буму. Однак країни, що розвиваються, в основному опинилися поза інтеграційної хвилі, тому що вони могли торгувати лише основними видами сировини
- Остання хвиля глобалізації, що виникла в 1980 році, була викликана поєднанням досягнень в технологіях транспорту і комунікації, а також діями великих країн, які намагалися залучити іноземні інвестиції шляхом відкриття своїх економік для міжнародної торгівлі.

▶ 3. Джерела конкурентоспроможності в глобальній економіці

- ▶ Структура глобальної економіки визначається динамікою конкуренції між економічними агентами й локальними утвореннями (країнами, регіонами, економічними областями), де розташовані самі агенти. Конкуренція організується на підставі факторів, специфічних для нової інформаційної економіки, усередині глобальної системи, що представляє мережу, побудовану на інформаційних технологіях.

Основні фактори, що визначають форму й результат конкурентної боротьби:

- ▶ технологічні потужності
- ▶ доступ на великий, інтегрований і багатий ринок, такий, як Європейський Союз, США Японія
- ▶ різниця між виробничими витратами у виробляючої сторони й цінами на цільовому ринку
- ▶ політичні можливості національних і міжнаціональних інститутів управляти стратегіями росту країн або регіонів, що перебувають під їхньою юрисдикцією

Індекс глобальної конкурентос проможності (The Global Competitiveness Index)

Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) – глобальне дослідження і супроводжуючий його рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності за версією Світового економічного форуму (World Economic Forum).

Основні відомості про дослідження

- ▶ Найменування дослідження: Індекс глобальної конкурентоспроможності / The Global Competitiveness Index
- ▶ Тип дослідження: Експертно-аналітичне дослідження. Індекс.
- ▶ Напрямок дослідження: Вивчення економічних процесів.
- ▶ Галузь дослідження: Державне управління.
- ▶ Дата дослідження: 2004 рік – теперішній час.
- ▶ Періодичність дослідження: Регулярно (щорічно).
- ▶ Організація дослідження: Всесвітній економічний форум / World Economic Forum
- ▶ Сайт дослідження: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>
- ▶ Останнє дослідження: The Global Competitiveness Report 2019–2020

Всі змінні об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність:

- ▶ Якість інститутів.
- ▶ Інфраструктура.
- ▶ Макроекономічна стабільність.
- ▶ Здоров'я і початкова освіта.
- ▶ Вища освіта і професійна підготовка
- ▶ Ефективність ринку товарів і послуг.
- ▶ Ефективність ринку праці.
- ▶ Розвиненість фінансового ринку.
- ▶ Рівень технологічного розвитку.
- ▶ Розмір внутрішнього ринку.
- ▶ Конкурентоспроможність компаній.
- ▶ Інноваційний потенціал.

▶ 1 <u>Сингапур</u>	84.8	▶ 16 <u>Австралия</u>	78.7
▶ 2 <u>США</u>	83.7	▶ 17 <u>Норвегия</u>	78.1
▶ 3 <u>Гонконг</u>	83.1	▶ 18 <u>Люксембург</u>	77.0
▶ 4 <u>Нидерланды</u>	82.4	▶ 19 <u>Новая Зеландия</u>	76.7
▶ 5 <u>Швейцария</u>	82.3	▶ 20 <u>Израиль</u>	76.7
▶ 6 <u>Япония</u>	82.3	▶ 21 <u>Австрия</u>	76.6
▶ 7 <u>Германия</u>	81.8	▶ 22 <u>Бельгия</u>	76.4
▶ 8 <u>Швеция</u>	81.2	▶ 23 <u>Испания</u>	75.3
▶ 9 <u>Великобритания</u>	81.2	▶ 24 <u>Ирландия</u>	75.1
▶ 10 <u>Дания</u>	81.2	▶ 25 <u>ОАЭ</u>	75.0
▶ 11 <u>Финляндия</u>	80.2	▶ 26 <u>Исландия</u>	74.7
▶ 12 <u>Тайвань</u>	80.2	▶ 27 <u>Малайзия</u>	74.6
▶ 13 <u>Южная Корея</u>	79.6	▶ 28 <u>Китай</u>	73.9
▶ 14 <u>Канада</u>	79.6	▶ 29 <u>Катар</u>	72.9
▶ 15 <u>Франция</u>	78.8	▶ 30 <u>Италия</u>	71.5

▶ 31 <u>Эстония</u>	70.9	▶ 51 <u>Румыния</u>	64.4
▶ 32 <u>Чехия</u>	70.9	▶ 52 <u>Маврикий</u>	64.3
▶ 33 <u>Чили</u>	70.5	▶ 53 <u>Оман</u>	63.6
▶ 34 <u>Португалия</u>	70.4	▶ 54 <u>Уругвай</u>	63.5
▶ 35 <u>Словения</u>	70.2	▶ 55 <u>Казахстан</u>	62.9
▶ 36 <u>Саудовская Аравия</u>	70.0	▶ 56 <u>Бруней</u>	62.8
▶ 37 <u>Польша</u>	68.9	▶ 57 <u>Колумбия</u>	62.7
▶ 38 <u>Мальта</u>	68.5	▶ 58 <u>Азербайджан</u>	62.7
▶ 39 <u>Литва</u>	68.4	▶ 59 <u>Греция</u>	62.6
▶ 40 <u>Таиланд</u>	68.1	▶ 60 <u>Южная Африка</u>	62.4
▶ 41 <u>Латвия</u>	67.0	▶ 61 <u>Турция</u>	62.1
▶ 42 <u>Словакия</u>	66.8	▶ 62 <u>Коста-Рика</u>	62.0
▶ 43 <u>Россия</u>	66.7	▶ 63 <u>Хорватия</u>	61.9
▶ 44 <u>Кипр</u>	66.4	▶ 64 <u>Филиппины</u>	61.9
▶ 45 <u>Бахрейн</u>	65.4	▶ 65 <u>Перу</u>	61.7
▶ 46 <u>Кувейт</u>	65.1	▶ 66 <u>Панама</u>	61.6
▶ 47 <u>Венгрия</u>	65.1	▶ 67 <u>Вьетнам</u>	61.5
▶ 48 <u>Мексика</u>	64.9	▶ 68 <u>Индия</u>	61.4
▶ 49 <u>Болгария</u>	64.9	▶ 69 <u>Армения</u>	61.3
▶ 50 <u>Индонезия</u>	64.6	▶ 70 <u>Иордания</u>	60.9

▶ 71 <u>Бразилия</u>	60.9	▶ 91 <u>Ботсвана</u>	55.5
▶ 72 <u>Сербия</u>	60.9	▶ 92 <u>Босния и Герцеговина</u>	54.7
▶ 73 <u>Черногория</u>	60.8	▶ 93 <u>Египет</u>	54.5
▶ 74 <u>Грузия</u>	60.6	▶ 94 <u>Намибия</u>	54.5
▶ 75 <u>Марокко</u>	60.0	▶ 95 <u>Кения</u>	54.1
▶ 76 <u>Сейшельские Острова</u>	59.6	▶ 96 <u>Кыргызстан</u>	54.0
▶ 77 <u>Барбадос</u>	58.9	▶ 97 <u>Парагвай</u>	53.6
▶ 78 <u>Доминикана</u>	58.3	▶ 98 <u>Гватемала</u>	53.5
▶ 79 <u>Тринидад и Тобаго</u>	58.3	▶ 99 <u>Иран</u>	53.0
▶ 80 <u>Ямайка</u>	58.3	▶ 100 <u>Руанда</u>	52.8
▶ 81 <u>Албания</u>	57.6	▶ 101 <u>Гондурас</u>	52.6
▶ 82 <u>Македония</u>	57.3	▶ 102 <u>Монголия</u>	52.6
▶ 83 <u>Аргентина</u>	57.2	▶ 103 <u>Сальвадор</u>	52.6
▶ 84 <u>Шри-Ланка</u>	57.1	▶ 104 <u>Таджикистан</u>	52.4
▶ <u>85 Украина</u>	<u>57.0</u>	▶ 105 <u>Бангладеш</u>	52.1
▶ 86 <u>Молдова</u>	56.7	▶ 106 <u>Камбоджа</u>	52.1
▶ 87 <u>Тунис</u>	56.4	▶ 107 <u>Боливия</u>	51.8
▶ 88 <u>Ливан</u>	56.3	▶ 108 <u>Непал</u>	51.6
▶ 89 <u>Алжир</u>	56.3	▶ 109 <u>Никарагуа</u>	51.5
▶ 90 <u>Эквадор</u>	55.7	▶ 110 <u>Пакистан</u>	51.4

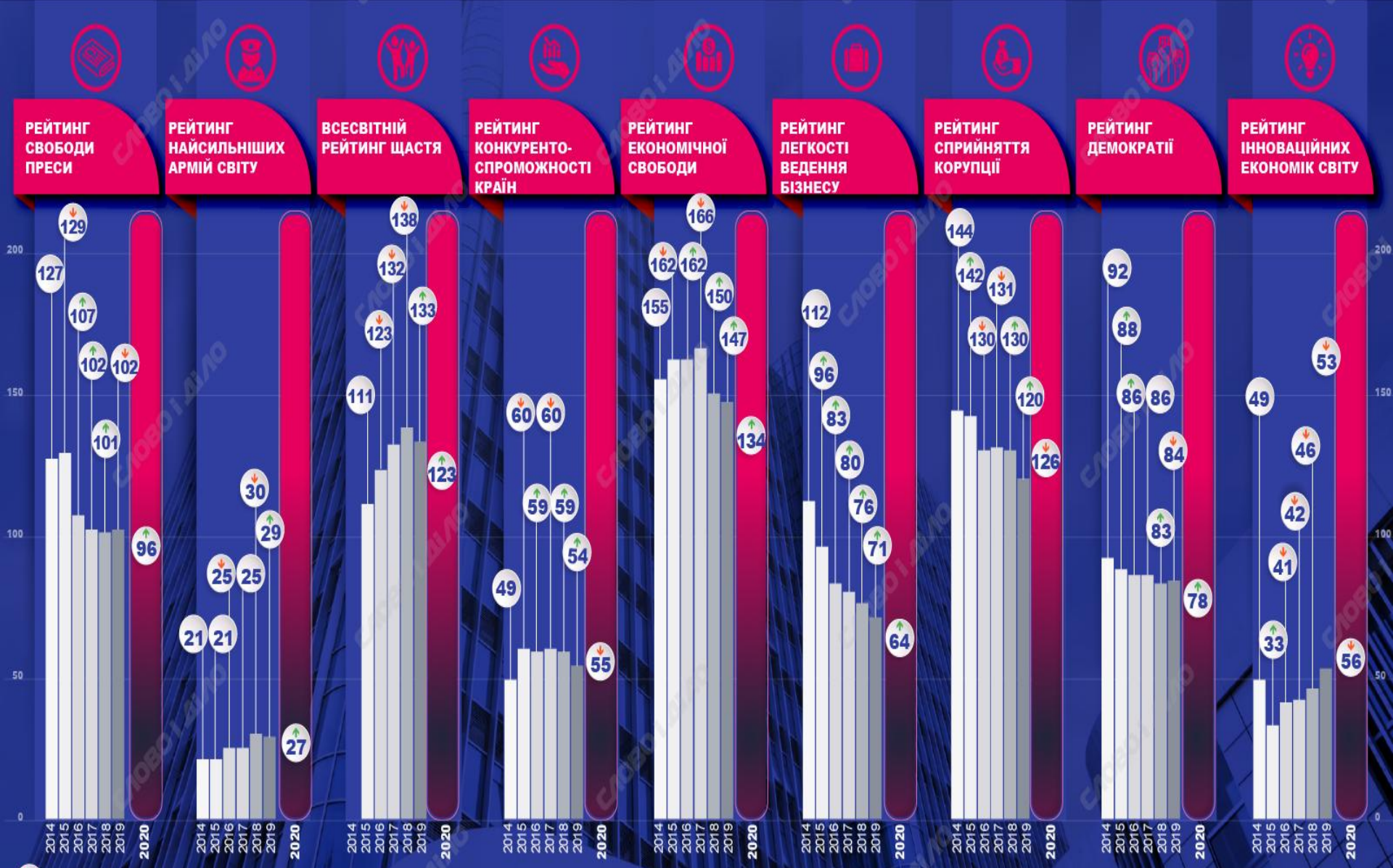
▶ 111 <u>Гана</u>	51.2	▶ 131 <u>Лесото</u>	42.9
▶ 112 <u>Кабо-Верде</u>	50.8	▶ 132 <u>Мадагаскар</u>	42.9
▶ 113 <u>Лаос</u>	50.1	▶ 133 <u>Венесуэла</u>	41.8
▶ 114 <u>Сенегал</u>	49.7	▶ 134 <u>Мавритания</u>	40.9
▶ 115 <u>Уганда</u>	48.9	▶ 135 <u>Бурунди</u>	40.3
▶ 116 <u>Нигерия</u>	48.3	▶ 136 <u>Ангола</u>	38.1
▶ 117 <u>Танзания</u>	48.2	▶ 137 <u>Мозамбик</u>	38.1
▶ 118 <u>Кот-д'Ивуар</u>	48.1	▶ 138 <u>Гаити</u>	36.3
▶ 119 <u>Габон</u>	47.5	▶ 139 <u>Демократическая</u>	
▶ 120 <u>Замбия</u>	46.5	▶ <u>Республика Конго</u>	36.1
▶ 121 <u>Свази-ленд</u>	46.4	▶ 140 <u>Иемен</u>	35.5
▶ 122 <u>Гвинея</u>	46.1	▶ 141 <u>Чад</u>	35.1
▶ 123 <u>Камерун</u>	46.0		
▶ 124 <u>Гамбия</u>	45.9		
▶ 125 <u>Бенин</u>	45.8		
▶ 126 <u>Эфиопия</u>	44.4		
▶ 127 <u>Зимбабве</u>	44.2		
▶ 128 <u>Малави</u>	43.7		
▶ 129 <u>Мали</u>	43.6		
▶ 130 <u>Буркина Фасо</u>	43.4		

ЯК ЗМІНЮВАЛОСЯ МІСЦЕ УКРАЇНИ

В МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ 2014-2020 РР.

СЛОВО І ДІЛО

96 місце України

↑ зміни щодо попереднього року

Інфографіку створено за даними відкритих джерел інформації станом на 25.06.2020 року

▶ 4. Концепції розвитку глобальної економіки

- ▶ У розробці концепцій розвитку глобальної економіки беруть участь різні міжурядові й неурядові організації. Особливо активні в цьому напрямі Римський клуб, Міжнародний інститут прикладних досліджень у Відні, Паризька група, Асоціація сприяння ООН, Рада по вивченню людства, Інститут „Відкрите суспільство” (Фонд Сороса) та інші фонди.

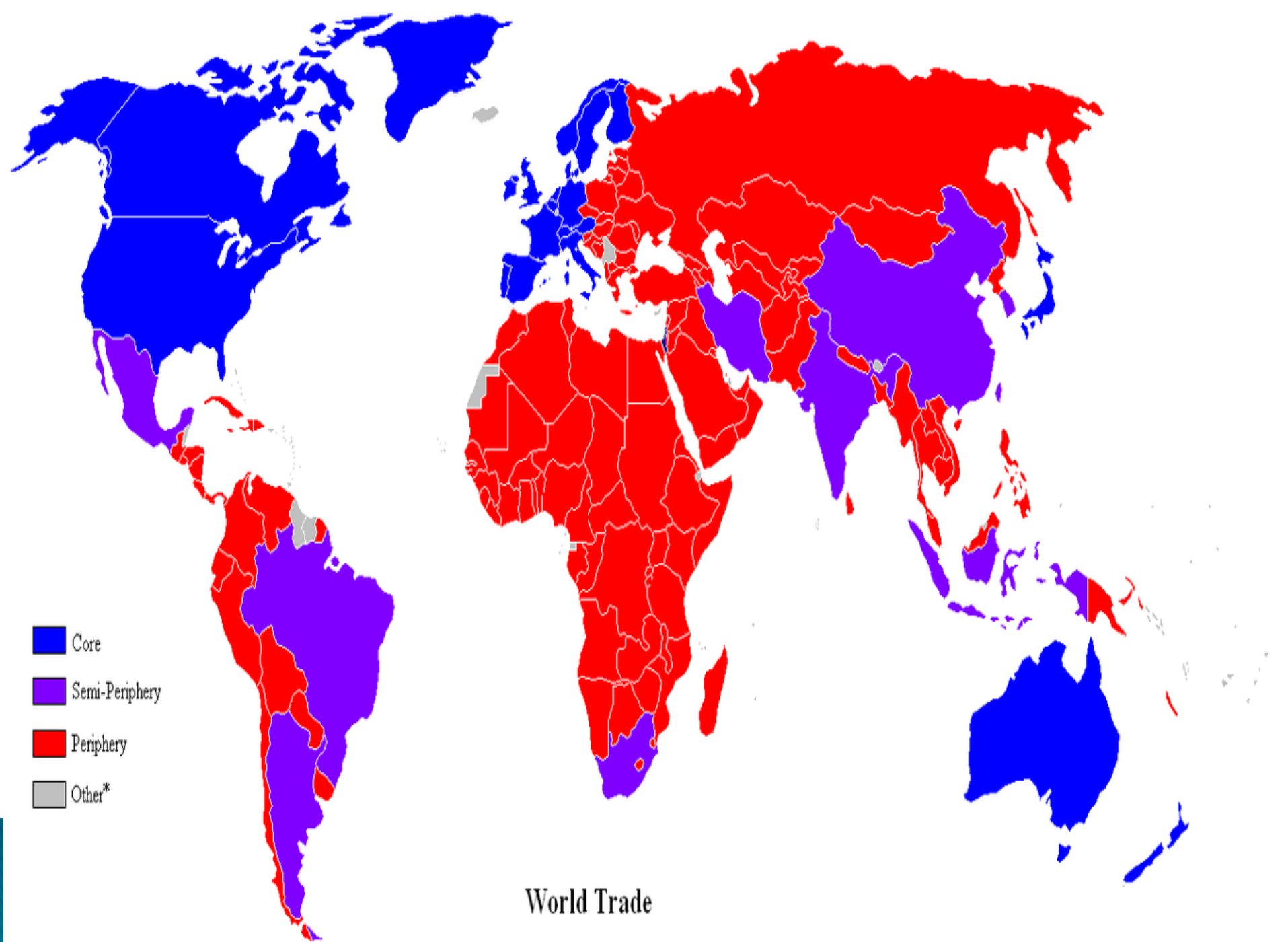
До основних факторів глобального розвитку слід віднести наступні:

- структура, практика й логіка сучасної глобальної економіки, заснованої на новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологіях, привела до нового міжнародного поділу праці, який не лише веде до змін балансу економічної влади між провідними промислово розвиненими країнами, але й сприяє розвиткові тенденції створення економічної багато полярності;
- підйом НІС як рівноцінних конкурентів промислово розвинутим країнам у виробництві високотехнологічної продукції. Це стало наслідком значної підтримки виробника державою, застосуванням у НІС досконалої техніки управління й відповідної підготовки все ще досить дешевої робочої сили;
- нова глобальна інформаційно-орієнтована економіка віддає перевагу здійсненню технологічних ривків у розвитку за рахунок впровадження ноу-хау на противагу думці, що переважала раніше, про одержання короткострокових переваг від використання дешевої робочої сили й сировини у країнах третього світу

Взаємодія країн «Центру» та країн «Периферії» в умовах глобалізації

- ▶ «ЦЕНТР»: країни Західної Європи (у першу чергу ЄС), США, Канада, Японія, деякі країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону (Нова Зеландія, Австралія та Ін.).
- ▶ «ПЕРИФЕРІЯ»: всі інші національні економіки, але вони розподіляються на групи за ступенем віддаленості від «центру».
- ▶ Між «центром» та «периферією» чіткої межі немає.

- ▶ В якості **ядра** світової системи виділяються постіндустріальні країни, представлені трьома основними центрами (США і Канада, Західна Європа, Японія). Це високорозвинені країни з новим ресурсо-, енерго- і працеаощаджуючим виробництвом, що базуються на мікропроцесорній техніці і наукомістких технологіях.

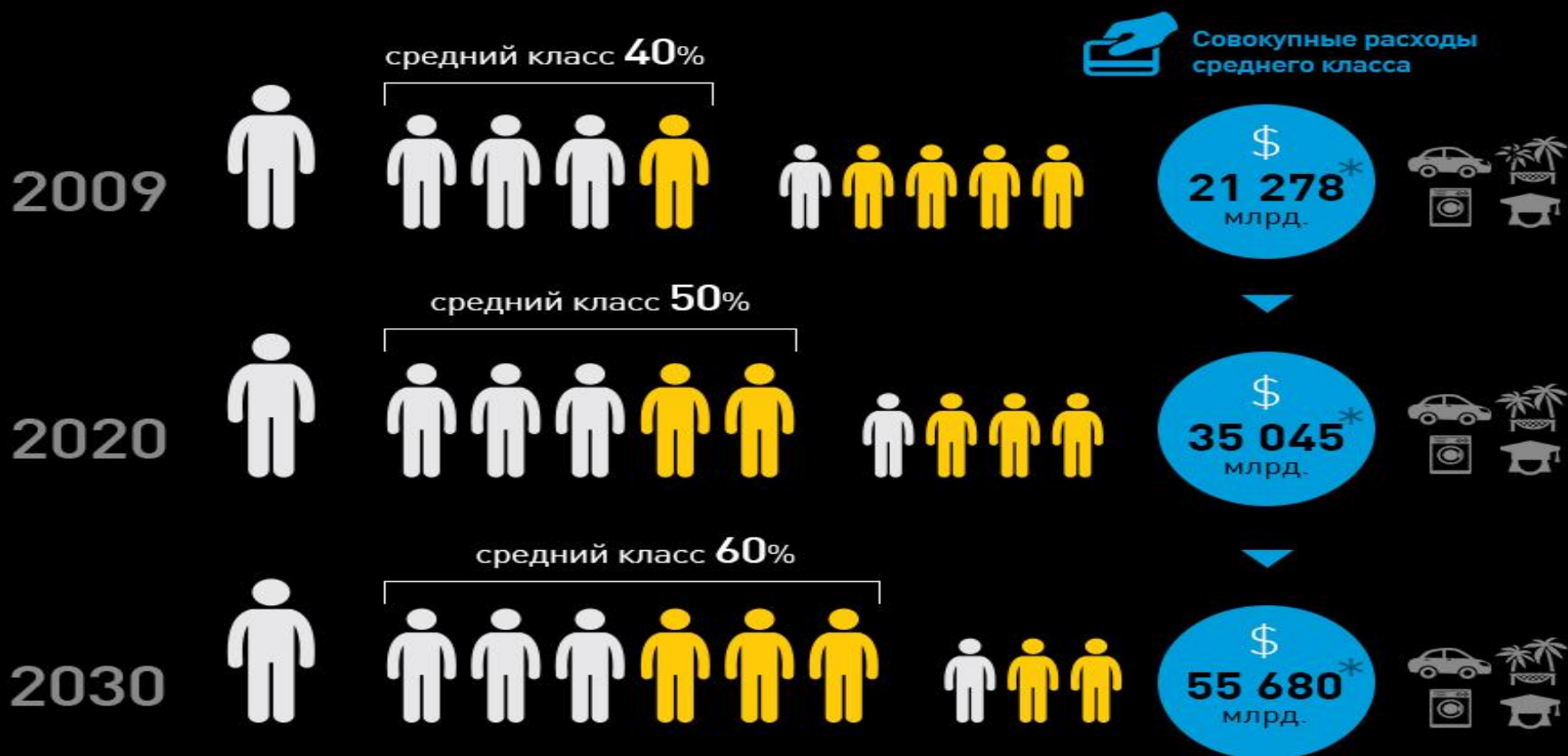

Полупериферію утворюють індустріальні країни (Росія, країни СНД, Китай, деякі країни Східної Європи та ін) зі звичайним ресурсо-, енерго- і трудомістким виробництвом. При цьому більшість новітніх технологій не розробляється самостійно, а набувається у високорозвинутих країн першої групи.

Країни **периферії** – це країни, що розвиваються Латинської і Центральної Америки, Азії і Африки з пануванням традиційних індустріальних і доіндустріальних виробництв. Для національних економік цих країн характерна технологічна відсталість та низька продуктивність праці.

Последствия глобализации:

средний класс растет за счет развивающихся стран

Развитые страны   Развивающиеся страны

* По паритету покупательной способности в ценах 2005 г.

Суперечності та парадокси глобалізації

- ▶ Розвиток глобалізації економіки як закономірного, об'єктивно обумовленого, але внутрішньо суперечливого процесу, в якому бере участь безліч різноманітних суб'єктів зі своїми власними економічними інтересами, що знаходить свій прояв у широкому колі протиріч власне глобалізації економіки.

Глобалізація

Відкриває безпрецедентні можливості	Породжує небачені загрози та ризики
Прискорення процесу уніфікації та поширення передових технологій; стійкого функціонування інформаційної мережі; розвитку творчості та нововведень	Технологічної диференціації, консервації технологічної і соціальної відсталості низки країн внаслідок їхньої неконкурентоспроможності і слабкості власної ресурсної бази
Економічного зростання на основі інтенсифікації економічного, наукового, культурного розвитку народів	Глобальної нерівності економічного і соціального розвитку, посилення стратифікації та диспропорцій світової економіки
Удосконалення механізму розподілу ресурсів, підвищення ефективності їхнього використання на основі розвитку глобальної конкуренції	Поглиблення розриву між товарами та фінансовими ринками, посилення турбулентності міжнародних фінансових потоків, загрози глобальних криз
Підвищення якості життя, поліпшення добробуту сімей, розширення можливостей вибору та доступу до нових ідей, знань	Деградації неконкурентоспроможних виробництв, зростання безробіття, викликаного структурною перебудовою та новими вимогами до якості робочої сили; загострення соціальних проблем, ослаблення національних систем соціального захисту
Посилення міжнародної координації на основі формування економічного середовища, заснованого на уніфікованих принципах і правилах; зменшення загрози міжнародних конфліктів, локальних воєн	Загострення конфліктів різного характеру й масштабу, національної та релігійної нетерпимості; створення глобальної мережі злочинного бізнесу, міжнародного тероризму
Поширення ідей гуманізму, демократії, захисту громадянських прав та основних свобод людини	Втрати національної ідентичності, руйнування звичного способу життя, ціннісних орієнтирів, стандартизації національних культур
Об'єднання зусиль людства у вирішенні глобальних проблем	Транснаціоналізації екологічних, економічних, технологічних проблем, глобальної ядерної катастрофи, "парникового ефекту" тощо

Потреба у створенні глобальних механізмів і структур регулювання

1. Суперечності між країнами та/або групами країн.

- ▶ Перш за все це відноситься до суперечностей між групою провідних розвинених країн з ринковою економікою (країн так званого "золотого мільярда"), які отримують максимальний економічний ефект від глобалізації (глобальний виграш), і іншими країнами, передусім найменш розвиненими. Слід, разом з тим, слід зазначити, що поглиблення розриву в рівнях соціально-економічного розвитку між "багатою Північчю" (групою провідних розвинених країн з ринковою економікою) та "бідним Півднем" (основна маса країн) почалося ще до переходу до етапу глобалізації світової економіки. За наявними оцінками, з 1820 р. по 2000 р. середній обсяг ВВП на душу населення в країнах сучасного багатого Півночі зріс більш ніж у 19 разів, а в інших регіонах світу – лише в 5,5 рази.

2. Суперечності між країнами або групами країн) і відповідними міжнародними інститутами (наприклад, МВФ, Світовим банком, СОТ).

- ▶ Діяльність цих міжнародних інститутів щодо координації політики провідних країн світу надає певний позитивний вплив на світовий економічний розвиток, і в принципі реалізована в результаті їх діяльності велика свобода транскордонного руху факторів виробництва, товарів, послуг, прав інтелектуальної власності може оцінюватися позитивно. Однак виникають нові загрози дестабілізації світової економіки у зв'язку з лібералізацією зовнішньоекономічних зв'язків, зняттям бар'єрів для транскордонного руху товарів, послуг, робочої сили та капіталів, які вимагають прийняття відповідних, узгоджених країнами світу (а не тільки вузькою групою провідних країн) рішень. Особливу гостроту (як показали кризові явища другої половини 90-х роках ХХ ст. в Південно-Східній Азії, Бразилії, Аргентині) набувають суперечності, пов'язані з великомасштабними неконтрольованими потоками спекулятивних капіталів.

3. Протиріччя між окремими країнами, з одного боку, і ТНК, ТНБ і світовими фінансовими центрами – МФЦ – з іншого.

- ▶ Однією з характерних тенденцій у розвитку сучасної теорії глобалізації (так зване гіперглобалістське направлення) є пониження ролі держави і, відповідно, національно-державних інтересів. Прихильники гіперглобалізму в сучасній економічній теорії вважають, що карта сучасного світу – це більшою мірою "карта транснаціональних корпорацій", ніж традиційна політична карта світу, представлена державами. Дійсно, ТНК і ТНБ в даний час перетворилися в головну рушійну силу процесу глобалізації економіки, потеснившу в деяких регіонах світу національні держави і деформировавшу соціально-економічні системи цих країн. Суперечності між ТНК, ТНБ, світовими фінансовими центрами, з одного боку, і державами сучасного світу, з іншого, становлять одне з головних протиріч процесу глобалізації світової економіки.

4. Протиріччя між самими найбільшими ТНК, ТНБ і МФЦ.

- ▶ Ці суперечності проявляються практично в усіх формах міжнародних економічних відносин – від міжнародної торгівлі товарами і послугами до міжнародного інформаційного обміну. У багатьох випадках вони виступають як суперечності, пов'язані з монополістичною і олигополістическою глобальною конкуренцією.
- ▶ Таким чином, конкурентна боротьба виходить на якісно новий – глобальний рівень. Правила гри в цій формується глобальній економіці визначаються в результаті взаємодії трьох основних сил:
  - ▶ ■ глобалізованого капіталу (ТНК + МФЦ);
  - ▶ ■ провідних країн сучасного світу та їх угруповань (ЄС, НАФТА, АТЕС);
  - ▶ ■ найбільш авторитетних міжнародних економічних організацій (МВФ, Світовий банк, СОТ та ін).

Прояви парадоксів в глобальних трансформаціях

- ▶ Цілком логічно було виявлено парадоксальність сучасного етапу глобальних трансформацій, сутність якої полягає у відмові від інституту національної держави і необхідності створення глобальної держави. Однак залишається відкритим питання про збереження у цій глобальній державі цивілізаційного різноманіття людства. Постає питання подолання суперечності між необхідністю досягнення єдності при збереженні специфічності та різноманіття її складових.

парадокс стратифікації

- ▶ Ключовим моментом теоретичних конструкцій глобалізації є згладжування нерівномірності розвитку, утворення однорідного взаємопов'язаного та взаємовигідного для співробітництва глобального простору. На практиці ж спостерігається не уодноріднення, а стратифікація, тобто розшарування, загострення нерівномірностей розвитку. Наочним підтвердженням тому є парадокс глобальної стратифікації, який виникає на стику протилежних тенденцій уніфікації і різноманіття.
- ▶ Глибина та безнадійність розриву у рівнях розвитку поглиблюється за рахунок «технологічного бар'єру» між розвинутими країнами та тими, що розвиваються.

феномен «домашнього зміщення»

- ▶ Феномен «домашнього зміщення» (home bias phenomenon) ґрунтується на ідеї про те, що диверсифікований фінансовий портфель порівняно з не диверсифікованим позначається на значно більш очікуваних прибутках (за умов однакового рівня ризику). Феномен проявляється при розгляді і знаходженні оптимального диверсифікованого фінансового портфеля, тобто при прийнятті рішень щодо найкращого використання капіталів шляхом їх вкладення у різні активи (галузі, підприємства, сферу економічної діяльності). При цьому ці капітали можуть використовуватись на національних фондових ринках, а можуть виходити за його межі, до інших країн. Дослідження показали, що завдяки міжнародній диверсифікації можна досягти значних вигод у вигляді стабільних прибутків. Згідно з висновками, за умов відсутності штучних бар'єрів оптимальний портфель має включати цінні папери всіх країн. І чисто теоретично, якщо виходити з ідеї, що диверсифікований інвестиційний портфель детермінує вищі рівні доходності при тому ж рівні ризику у порівнянні з недиверсифікованим портфелем, то міжнародні інвестиційні портфелі повинні ставати все більше диверсифікованими. Однак існуючі портфелі міжнародних інвесторів характеризуються значним зміщенням в бік внутрішніх активів у порівнянні з оптимальним портфелем.
- ▶ Феномен «домашнього зміщення» інституційних інвесторів, найімовірніше, може бути викликаний нормами державного регулювання, витратами інвестування, нестачею інформації та інерцією і консерватизмом менеджменту.

парадокс Філдстайна–Хоріоки і феномен низького рівня міжнародних нетто–потоків капіталу

- ▶ особливість розвитку глобального ринку, яка полягає в тому, що безперешкодне функціонування міжнародного ринку капіталів дозволяє внутрішній нормі інвестицій значно відхилитися від норми заощаджень.
- ▶ Американські дослідники М. Фільштейн і Ч. Харіок виявили високу кореляцію між внутрішніми заощадженнями і внутрішніми інвестиціями, що спростовує твердження про фінансову інтеграцію ринків. Іншими словами, вони дійшли висновку, що ринки прагнуть не до експорту надмірного капіталу, а до споживання надлишку заощаджень на внутрішньому ринку.

Парадокс дисоціації

- ▶ Глобалізація розглядається як мета історичного прогресу, інтеграція і дезінтеграція є його тенденціями, що визначають його динаміку. Одним із проявів інтеграції є регіоналізація, всередині якої виникли і загострились після світової фінансової кризи 2007 р. ознаки визрівання парадоксу дисоціації. Остання хвиля розширення Європейського Союзу (ЄС) призвела до зростання його гетерогенності за багатьма параметрами: розмірами, рівнями економічного розвитку, станом систем ринкової економіки і демократії, географічному розташуванню. У разі виникнення несприятливих умов розрив у рівнях розвитку і диференціація національно-державних інтересів можуть призвести до того, що відцентрові тенденції будуть домінувати над доцентровими, а у кризовій ситуації ЄС може розколотися на декілька регіональних угруповань чи повністю дезінтегруватися

Американський економіст Джефрі

Сакс:

- ▶ сьогодні світ розділений не ідеологічно, а технологічно.
- ▶ Менша частина планети, на якій проживає приблизно 15% її населення, практично забезпечує решту світу технологічними інноваціями.
- ▶ Друга частина, яка включає приблизно половину населення планети, здатна впроваджувати ці технології у свою систему виробництва та споживання.
- ▶ І остання частина, яка складається приблизно з третини жителів планети, є технологічно відірваною – вона і сама не створює інновації, і закордонні технології не впроваджує.

